

อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของประเทศไทย

นางสาวนพวรรณ ปาลวัฒน์วิไชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาบัณฑิต

แผนกวิชาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๖

001113

I15885707

Influence of Age at First Marriage in Urban Thailand

Miss Noppavan Palawatvichai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Demography)

Department of Social Studies

Graduate School

Chulalongkorn University

1973

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

สมชาย วัฒนวิทย์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

M. S. A. K. ..... ประธานกรรมการ

John Knodel ..... กรรมการ

[Signature] ..... กรรมการ

[Signature] ..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

อาจารย์ ดร. จอห์น โนเคล
อาจารย์พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ

หัวข้อวิทยานิพนธ์   อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของ
ประเทศไทย

ชื่อ   นางสาวนพวรรณ ปาลวัฒน์วิไชย (แผนกวิชาสังคม เน้นหนัก
ทางประชากรศาสตร์)

ปีการศึกษา   ๒๕๑๕

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของประเทศไทยนี้ เพื่อต้องการทราบว่าอายุแรกสมรสมีผลต่อความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์มากน้อยเพียงใด กับต้องการทราบถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น เช่น ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิที่เกี่ยวข้องของว่ามีผลทำให้ภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างเพียงไร โดยมีสมมติฐานว่า

"สตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า และในกลุ่มสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเท่ากัน ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูง และสตรีที่สมรสแล้วไม่ว่าจะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิหรือไม่มีความรู้ มีทักษะเห็นควยหรือไม่เห็นควย จะใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิหรือไม่ใช้ก็ตาม ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า"

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ของสถาบันประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสุ่มตัวอย่างเขตเทศบาลของจังหวัดต่าง ๆ ที่ตกเป็นตัวอย่าง ๑๓ จังหวัดทั่วประเทศจังหวัดละ ๒ เขต ยกเว้นจังหวัดพระนคร - ธนบุรี ที่สุ่มมา ๓๒ เขต รวมเป็น ๕๖ เขต โดยคัดเลือกศึกษาเฉพาะสตรีที่สมรสแล้ว ไม่วาสถานภาพ ในขณะที่ไปทำการสัมภาษณ์จะเป็นเช่นไร คือกำลังอยู่กับสามี หย่าร้าง เมินตน

ผลการศึกษาปรากฏว่า อายุแรกสมรสมีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยมีความสัมพันธ์ในทางกลับกันคือ ผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ และผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำมีภาวะเจริญพันธุ์สูง คือผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๓ คน บุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๒ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไป มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๒.๐ คน บุตรที่มีชีวิต ๒.๐ คน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีในเขตเมืองเท่ากับ ๒๑ ปี มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๐ คน และบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๖ คน

ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาในการศึกษาคครั้งนี้คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของสตรี ปัจจัยทางด้านภูมิคุ้มกัน การศึกษา การทำงานนอกบ้านหลังการสมรส และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้ ที่ศรัทธิต และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี

เมื่อได้นำเอาปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเขามารวมในการพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์นั้น สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือน และอาชีพของสตรี พบว่า สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเท่ากัน อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกันนั้น ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า นอกจากนี้ยังศึกษาพบว่า สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ประกอบอาชีพซึ่งต้องใช้ความรู้และความชำนาญมากกว่า มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และประกอบอาชีพซึ่งใช้ความรู้และความชำนาญน้อยกว่า

การศึกษาโดยพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคมซึ่งได้แก่ การศึกษา และการทำงานนอกบ้าน หลังการสมรสของสตรีนั้น พบว่า ในกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาเท่ากัน และสตรีที่ทำงานนอกบ้านเหมือนกันหรือไม่ทำเหมือนกันนั้น ผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า นอกจากนี้ยังศึกษาพบว่า สตรีที่ได้รับการศึกษาสูงและทำงานนอกบ้านหลังการสมรส มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ได้รับการศึกษาน้อยและไม่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรส

สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และการป้องกันการปฏิเสธ
 ของสตรีนั้น พบว่า ในกลุ่มสตรีที่มีความรู้หรือไม่มีความรู้ มีทัศนคติเห็นด้วยหรือไม่
 เห็นด้วย ใช้วิธีการป้องกันการปฏิเสธหรือไม่ใช้ก็ตาม ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า มี
 ภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า นอกจากนั้นในการศึกษาครั้งนี้ยัง
 พบอีกว่า สตรีที่มีทัศนคติเห็นด้วยกับการป้องกันการปฏิเสธ มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า
 สตรีที่มีทัศนคติไม่เห็นด้วย แต่สตรีซึ่งไม่มีความรู้และไม่ได้ใช้วิธีการป้องกันการปฏิเสธ
 กลับมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่มีความรู้และใช้วิธีการป้องกันการปฏิเสธ

Thesis Title Influence of Age At First Marriage on Fertility in Urban Thailand.

Urban Thailand

Name Miss Noppavan Palawatvichai

Academic Year 1972

Abstract

This study of the "Influence of Age at First Marriage on Fertility in Urban Thailand" is to determine the extent of influence on fertility by economic and social factors and by the knowledge attitude and practice of contraception. The study is based on the following hypothesis.

"Women married at younger ages will have higher fertility than those who married at older ages. This will remain true regardless of socio-economic status, knowledge of contraception, attitudes towards contraception and practice of contraception."

The data used in this study is taken from the National Longitudinal Survey of Social Economic and Demographic Change in Thailand conducted by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University. The survey was conducted by interviewing a random sample of households in 24 blocks of 12 provinces and 32 blocks of Bangkok-Thonburi. The data for this study is based on married women including those who were widowed, divorced or separated at the time of the interview.

It is found that age first marriage is inversely related to fertility in the sense that women married at younger ages have higher fertility than women married at older ages. Those who married at ages lower than 18 have 4.7 average live births and 4.2 average living children but those who married at ages above 30 have 2.0 average live births and 2.0 living children. In addition, it is found that the age at first marriage of women in urban areas is 21 years. In total, they have an average of 4 live births and 3.6 living children.

The economic factors that are considered in this study are socio-economic status of head of households and wife's occupation. The social factors are wife's education and work outside home after marriage. In addition, knowledge, attitude and practice of contraception is considered.

It is found that age at first marriage is inversely related to fertility in the sense that women married at younger ages have higher fertility than women married at older ages regardless of socio-economic status, knowledge of contraception, attitude towards contraception and practice of contraception. In addition, women who are in higher socio-economic status and have favorable attitude towards contraception, have low fertility than women who are in lower socio-economic status and have no knowledge and practice in contraception.

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์นี้ ไครขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้มอบทุนการศึกษาชั้นปริญญาโทมาซึ่งติดต่อกันเป็นเวลา ๒ ปี และอนุเคราะห์ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวมาประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสำหรับความกรุณาอย่างสูงสุดต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ไครกรุณาแนะนำในการกำหนดหัวข้อเรื่องและให้คำปรึกษาที่มีประโยชน์ยิ่ง และช่วยเหลือในหลายด้านตลอดการเรียนชั้นมหาบัณฑิตและการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ อาจารย์ ดร. จอห์น โนเคล แห่งสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัยที่ไครกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องทุกประการในวิทยานิพนธ์ฉบับแรกเริ่มจนขั้นสุดท้ายให้เสร็จเรียบร้อยโดยสมบูรณ์พร้อมนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณต่ออาจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ อาจารย์ประจำสถาบันประชากรศาสตร์และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ไครกรุณาใช้เวลาในการให้คำแนะนำที่มีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อความกรุณาของรองศาสตราจารย์ พันโท เดื่อม ลัทธิพันธ์ อาจารย์ประจำแผนกวิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ที่ไครกรุณาให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการจัดทำตารางสถิติประกอบวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้เขียนขอขอบคุณที่ไครได้รับความร่วมมือด้วยดียิ่งจากศูนย์ประมวลผลควยเครื่องจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของศูนย์ทุกท่าน ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์ ประเสริฐ แยมกลินพุง ประธานกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ และอาจารย์วิวิธ ศิริภาคย์ กรรมการที่ไครกรุณาให้แนวความคิดที่มีประโยชน์ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จลงด้วยดี

ตลอดเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับคำปรึกษาคำแนะนำเป็น
 อย่างดียิ่งในทุก ๆ เรื่อง ตลอดจนเป็นผู้ให้กำลังใจตลอดเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์
 ฉบับนี้จากคุณกรรมการ อักษรกุล ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วยความจริง
 ใจ สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์สุวินชา ชมวัช คุณเอนก เจริญศิริรัตน์ คุณนาฏยา
 นาวานุกุล คุณโกสุม ระวีพานิช คุณนารี ภูอักษรเสรี และคุณสถิตย์ อึ้งสมบุญณ
 ตลอดจนเจ้าหน้าที่ลงรหัสและเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการทุกท่านของสถาบันประชากรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนผู้มีใจกลาวนามไว้ในที่นี้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้ง
 ในคานกำลังกาย และกำลังใจ และกำลังความคิด ในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ให้
 สำเร็จเรียบร้อยลงด้วยดี

ฉ
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
รายการตารางประกอบ.....	ฉ
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๒. วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล.....	๔๐
๓. อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์.....	๖๓
๔. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส และภาวะเจริญพันธุ์.....	๗๑
๕. ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและ ภาวะเจริญพันธุ์.....	๘๗
๖. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิที่มีอิทธิพล ต่อความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์.....	๑๑๖
๗. สรุปและขอเสนอแนะ.....	๑๓๖
บรรณานุกรม.....	๑๔๑
ประวัติการศึกษา.....	๑๔๔

๒
รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑. จำนวนประชากรชายและหญิง และอัตราส่วนร่อยของประชากรประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๐๓ และประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา จำแนกตามหมวดอายุ.....	๔๗
๒. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุปัจจุบัน....	๕๐
๓. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามดัชนีความมั่งคั่ง..	๕๑
๔. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามฐานะของครอบครัวในสายตาของผู้สัมภาษณ์.....	๕๒
๕. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามระดับการศึกษา.	๕๓
๖. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอาชีพปัจจุบัน....	๕๔
๗. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอาชีพปัจจุบันของสามี.....	๕๕
๘. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามการทำงานนอกบ้านหลังการสมรส.....	๕๖
๙. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสโดยละเอียดแต่ละอายุ.....	๕๘
๑๐. อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต.....	๕๘
๑๑. ก อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุปัจจุบันและอายุแรกสมรส.....	๖๑
๑๑. ข อัตราส่วนร่อยของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสและอายุปัจจุบัน.....	๖๒

ตารางที่

หน้า

๑๒.	จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และอายุปัจจุบันของสตรี.....	๖๕
๑๓.	จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และอายุปัจจุบันของสตรี.....	๖๕
๑๔.	อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือน.....	๗๕
๑๕.	จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสของสตรี และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือน.....	๗๖
๑๖.	จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสของสตรี และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือน.....	๘๐
๑๗.	อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอาชีพของสตรี.....	๘๕
๑๘.	จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และอาชีพของสตรี.....	๘๗
๑๙.	จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และอาชีพของสตรี.....	๘๗
๒๐.	อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามระดับการศึกษาของสตรี.....	๘๘
๒๑.	จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และระดับการศึกษาของสตรี.....	๑๐๑
๒๒.	จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และระดับการศึกษาของสตรี.....	๑๐๘
๒๓.	อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส.....	๑๐๘

๒๔. จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส..... ๑๑๐

๒๕. จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส..... ๑๑๓

๒๖. จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และความรู้ เกี่ยวกับการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๑๘

๒๗. จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และความรู้ เกี่ยวกับการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๒๑

๒๘. จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และทัศนคติ เกี่ยวกับการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๒๕

๒๙. จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และทัศนคติ เกี่ยวกับการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๒๘

๓๐. จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๓๒

๓๑. จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการปฏิบัติ เกี่ยวกับการ ป้องกันการ ปฏิสนธิของสตรี..... ๑๓๘

